

การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4
ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าบ่อ
จังหวัดหนองคาย

THE LEARNING MANAGEMENT OF SOCIAL STUDIES, RELIGION AND
CULTURE DEPARTMENT IN ACCORDANCE WITH THE PRINCIPLES
OF BRAHMAVIHARA DHAMMA FOR STUDENTS' VOLUNTEER
DEVELOPMENT IN THA BO SCHOOL, NONG KHAI PROVINCE

พระจรัสศักดิ์ คุณวิโส (วงศ์ภูมิ), สมควร นามสีฐาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พระเมธีปริยัติธาดา, พระมหาอำพล ชัยสารี

นักวิชาการอิสระ

Phra Jirasak Kunawangso (Wongphumee), Somkhuan Namseethan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkean Campus, Thailand

Phra Methi Pariyatithada, Phramaha Ampol Chaisaree

Independent scholars

Corresponding Author; Email: jirasakkunawangso@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ เปรียบเทียบ และ
เสนอแนวทาง การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม
เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
จำนวน 285 คน แบบเจาะจง การวิจัยครั้งนี้ รูปแบบผานวิธี ได้แก่การวิจัยเชิงปริมาณ และ
การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบ
สัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test) แบบ (One Way Anova) เมื่อพบความแตกต่าง ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Sheffe method)

ผลการวิจัยพบว่า

1) การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำแนกตามระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง และค่าครองชีพ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) แนวทางในการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า 1) จิตอาสาด้านเมตตา นักเรียนควรสร้างจิตอาสาและความรู้สึกเอ็นดู สงสารผู้อื่น ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครก็ตามในสถานศึกษาหรือในสังคม เพียงแค่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ก็จะเกิดความคิดปรารถนาดีแก่ผู้นั้น การมีความเมตตาจะทำให้มีพลังดึงดูด และคนรอบข้างก็จะเอ็นดูรักใคร่ 2) จิตอาสาด้านกรุณา นักเรียนควรสร้างจิตอาสาเข้าไปช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ร้อน ให้รอดพ้นจากความทุกข์ โดยที่ไม่ต้องคิดว่าผู้นั้นจะเป็นคนดีหรือคนไม่ดี เพียงแค่นักเรียนมีจิตต้องการช่วยเหลือ ก็ถือเป็นบุญจากความกรุณา ทำให้นักเรียนมีความอímเอิบใจ และมีความยินดีต่อความสุขของการพ้นจากทุกข์ของผู้นั้น 3) จิตอาสาด้านมุทิตา นักเรียนควรสร้างจิตอาสาด้วยการกระตุ้นตัวเองไม่ให้เกิดความอิจฉาริษยากัน หากเราวางตัวเองให้ ไร้ซึ่งการอิจฉาริษยา และคอยสนับสนุนให้กำลังใจรวมถึงยินดีกับสิ่งดีที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น ก็นำไปสู่การส่งเสริม และสนับสนุน ความสุขหรือความดีนั้นๆ ให้คงอยู่ และเจริญยิ่งขึ้นไป 4) จิตอาสาด้านอุเบกขา นักเรียนควรวางใจนิ่งเฉยต่อการถูกทำร้าย และดูถูกดูหมิ่น ทั้งจากทางกาย วาจา ใจ ความสุขหรือความทุกข์ที่ตนหรือผู้อื่นได้รับเราควรอภัยให้กับความโกรธ ความริษยา นินทาที่ย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผู้เรียน, ด้านจิตอาสา, พรหมวิหาร 4

Abstract

The aims of this research were: to study, to compare and find out the ways of learning management of Social Studies, Religion and Culture Department in developing the students' volunteer in accordance with the principles of Brahmavihāra dhamma (the Sublime States of Mind) in Tha Bo school, Nong Khai province. The samples of this research included 285 high school students. This study was conducted by means of mixed method research: both quantitative and qualitative methods. The tools used in collecting data were a questionnaire and an interview form. The statistics used in data analysis were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, F-test (One Way ANOVA) and a paired comparison method of Scheffe.

The research results were as follows:

1) The learning management of Social Studies, Religion and Culture Department in developing the students' volunteer in accordance with the principles of Brahmavihāra dhamma in Tha Bo school, Nong Khai province was statistically rated at a high level in overall perspective.

2) Based on the comparison based on the opinions of the samples, classified by their education, parental occupations and cost of living, the scores of the learning management of Social Studies, Religion and Culture Department for developing the students' volunteer in accordance with the principles of Brahmavihāra dhamma in Tha Bo school, Nong Khai province were indifferent at the significance level of .05; this denied the prior set hypothesis.

3) The ways of learning management of Social Studies, Religion and Culture Department for developing the students' volunteer in accordance with the principles of Brahmavihāra dhamma in Tha Bo school, Nong Khai province can be done in the following ways. 1) Volunteer in terms of loving kindness (mettā): students should create volunteer and feel compassion for others,

regardless of who they are in the school or in society, good wishes for the others; having kindness will give them the power of attraction and love of their surrounding people. 2) Volunteer in terms of compassion (karuṇā): students should create volunteer to help those in need to overcome suffering without having to think that whether that person is a good person or a bad person; students with mental needs to help, this is considered a merit from compassion; this creates happiness and joy of being free of other person's suffering. 3) Volunteer in terms of sympathetic joy (muditā): students should create volunteer by encouraging them not to be jealous; without jealousy, it leads to the promotion and support of happiness or goodness to remain and prosper. 4) Volunteer in terms of equanimity (upekkhā): students should stay physically, verbally and mentally calm for being abused and insulted; they should forgive anger, envy, gossip that naturally happen; the minds should be neutral and calm as whoever does evil, gets bad outcome according to the law of karma.

Keywords: Development, Student, Volunteer, Brahmavihāra Dhamma

บทนำ

ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ (เจริญ ภักดีนิช: 2553) ซึ่งกระแสการเร่งพัฒนา และเศรษฐกิจที่บีบรัด ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยให้เกิดการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ขาดการพัฒนาจิตอาสา ทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ ดังนั้น ความสำนึกต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลงทุกวัน ความเจริญทางด้านวัตถุปัจจุบัน ทำให้สังคมมีค่านิยม ให้ความสำคัญและแสวงหาเงินทองอำนาจ มากกว่าให้ความสำคัญด้านการมีจิตอาสา สังคมจึงกลับเสื่อมโทรมลง เกิดปัญหามากมาย การปลูกฝังจิตใจ ให้มีจิตอาสาต่อ

ส่วนรวมและสังคมลดลง ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวถึงคำว่า "จิตอาสา" มากขึ้นเพื่อประโยชน์ที่จะเป็นแนวคิดต่อตนเองและสังคม อันจะสร้างประโยชน์ ก่อให้เกิดการพัฒนาจิตอาสาจากตัวเองสู่สังคม การสร้างจิตอาสาซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากภายใน เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องนำองค์ความรู้เชิงทฤษฎีมาปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน เริ่มจากตัวผู้สอนเองที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและค่อยๆ ขยายไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพัฒนาไปถึงระบบคิดของผู้เรียนมากกว่าการให้ทำกิจกรรมโดยปราศจากความคิด การพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสานั้น สามารถใช้การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหมวดวิชาพระพุทธศาสนา ในหลักพรหมวิหาร 4 โดยจัดให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียนและสถาบันการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อนำมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมและร่วมพัฒนาสังคมไทย เพื่อเป็นการหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพ เพื่อออกไปพัฒนาสังคมในอนาคต (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ: 2556) การที่จะปลูกฝังจิตอาสาให้กับเด็กนักเรียนเพื่อให้มีจิตสาธารณะ เป็นกระบวนการทางการศึกษาซึ่งในแต่ละสถาบันที่ทำหน้าที่ช่วยปลูกฝังเด็กไม่ว่าจะเป็นครอบครัวโรงเรียนหรือ สังคมโดยทั่วไป ล้วนแต่มีลักษณะและวิธีการปลูกฝังที่แตกต่างกันออกไป การจัดการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และ ประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้คิดอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการปลูกฝังจิตอาสา ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียน และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่มาตรา 25 บทบาทรัฐในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษาของไทยจะต้องมุ่ง

พัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรม จริยธรรมอย่างเร่งด่วน เพ้าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถพัฒนาจิตอาสาได้เกิดผลเป็นการหาวิธีการและมาตรการพัฒนาผู้เรียนในเชิงรุกเพื่อรองรับต่ออนาคตที่จะมาถึง โดยสร้างผู้เรียนให้ มีเกราะป้องกันตนให้อยู่รอด และประสบความสำเร็จได้ ทั้งความสำเร็จส่วนตัว และความสงบสุขและ สันติสุขของประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น จำแนกตามระดับชั้นเรียน อาชีพผู้ปกครอง และค่าครองชีพ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทาง ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research Methodology) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรกลุ่มประชากรตัวอย่างและกรอบแนวคิดในการวิจัย การบูรณาการข้อมูลคุณภาพนำไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย จำนวน

1,092 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบเจาะจง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ สถานภาพ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตัวเอง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test) แบบ (One Way Anova) เมื่อพบความแตกต่าง ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Sheffe method)

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย สรุปผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 33.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 33.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 33.3 ตามลำดับ อาชีพผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ พบว่า ประกอบอาชีพข้าราชการ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6 อาชีพค้าขาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 18.2 อาชีพเกษตรกร จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6 อาชีพลูกจ้าง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และอาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 9.5 ค่าครองชีพนักเรียน พบว่า ระหว่าง 30-50 บาท จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6 ระหว่าง 51-70 บาท จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ ระหว่าง 70-100 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 และ 100-ขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1

2. ผลการศึกษา การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัด

หนองคาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย มี 4 ด้าน ได้แก่ จิตอาสาด้านเมตตา จิตอาสาด้านกรุณา จิตอาสาด้านมุทิตา จิตอาสาด้านอุเบกขา ตามลำดับ ส่วนด้าน ที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ จิตอาสาด้านมุทิตา และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำแนกตามระดับชั้นเรียน อาชีพผู้ปกครอง และค่าครองชีพนักเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้ง

4. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย สาระการพัฒนา วัตถุประสงค์แนวทางการพัฒนา และวิธีการประเมินผล เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียน ครอบครัว ครู โรงเรียน สังคม อย่างมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหาร ครู ครอบครัว สังคม ชุมชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน โดยสามารถนำมาเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย และวิธีการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ให้สูงขึ้น หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้มากกว่าเดิม เน้นการพัฒนาจิตอาสาโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียน และให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสถาบันการศึกษาและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของสังคมในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง “การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านจิตอาสา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า จิตอาสาด้านเมตตา อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้กระทำสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าตน และมีความเกื้อกูลต่อหมู่คณะเพิ่มขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธาตุ ปิยธมโม (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตอาสาในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าทีโดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้
3. เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านจิตอาสาในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีการบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมคิดวิเคราะห์ และเสนอแนะกิจกรรมการเรียนรู้เน้นกิจกรรมในการฝึก และปฏิบัติภาคสนามมีสื่อหรือเทคโนโลยีที่หลากหลาย และทันสมัยเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้รู้เฉพาะทางในชุมชน เข้าร่วมส่งเสริมให้ความรู้การวัดผล และการประเมินผลควรครอบคลุมทั้งด้านความรู้ เจตคติจิตอาสา และการปฏิบัติและหลากหลายวิธีเหมาะสมกับเนื้อหา จิตอาสาด้านมุทิตา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนและพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีและส่งเสริมบุคคลในสังคมที่ทำความดีอย่างเต็มใจ เข้าร่วมกิจกรรมเสียสละกำลังกาย ทรัพย์สินของตามกำลัง และอุทิศเวลาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงทิพย์ อันประสิทธิ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสา ในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางน้ำหวาน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านในชุมชนได้ให้ความหมายจิตอาสา คือ การกระทำด้วยใจจริงช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้เท่าที่ตนทำได้ อย่างไม่ยั้งเินเฉย

เพื่อที่จะนำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งด้วยการที่เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ และในด้านองค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้มีจิตอาสา คือ เป็นผู้ที่มีพร้อมจะเสียสละเพื่อส่วนรวมทั้งร่างกาย แรงใจ รวมทั้งด้านเวลา และเป็นผู้ที่มีความเมตตา มีความซื่อสัตย์ โดยประพฤติตนเป็นบุคคลตัวอย่างให้กับผู้อื่นด้วยการยึดคุณธรรม จริยธรรม พร้อมกับความขยัน อดทน และเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี เข้ากับผู้อื่นได้ง่าย เป็นที่ปรึกษาให้ผู้อื่นได้ ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถของตนให้กับผู้อื่นและมีภาวะความเป็นผู้นำและมีความกระตือรือร้น สำหรับผลการเปรียบเทียบการขัดเกลาทางสังคมระหว่างสถาบันครอบครัว ศาสนา และโรงเรียน พบว่า วิธีการที่ทุกสถาบันใช้มากที่สุด คือ การอบรม/สั่งสอนด้วยวาจา และวิธีการทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง รวมถึงวิธีการลงโทษทั้งวาจาและตีด้วยไม้เรียว จิตอาสาด้านอุเบกขา พบว่า การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานของผู้บริหาร สถาน ศึกษา ตามทัศนะของครูกลุ่มโรงเรียนการกุศลจังหวัดสงขลา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนให้ความเสมอภาคกับผู้ใต้บังคับบัญชา กับข้อที่ว่าผู้บริหารโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ อย่างเคร่งครัด และตรงไปตรงมาในการบริหารงาน มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการตัดสินใจปัญหาด้วยความยุติธรรมให้ความเสมอภาคกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทุกคน อดทน อดกลั้น ด้วยความเยือกเย็นต่อ คำพูดที่ไม่เป็นมิตร วางเฉยต่อรางวัลหรือสิ่งตอบแทนที่ได้รับ ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเป็น กลางปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ อย่างเคร่งครัด และตรงไปตรงมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์อนุกุล อนุพทฺธโน (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชน มีความคิดเห็นต่อการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานด้าน อุเบกขา (ความวางเฉย, มีใจเป็นกลาง) อยู่ในระดับมากทุกด้าน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนมีความร่วมมือร่วมใจกัน ช่วยเหลือสนับสนุน ให้มีการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ให้ นักเรียนรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือบุคคลอื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน

สร้างความมีความเมตตาต่อกันและกันทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนซึ่งระหว่างทำกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นให้นักเรียนร่วมมือกันทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจ มีจิตอาสา มีความเมตตาต่อกัน และอุทิศเวลาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ทักษะการทำกิจกรรม ฝึกให้มีความเมตตาและ สร้างจิตสำนึกด้วยความสมัครใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ด้านสถานศึกษา ควรส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาต่างๆ โดยนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในโรงเรียน เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนตื่นตัว ในการร่วมกิจกรรมในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

2) ด้านบุคลากร ควรส่งเสริมให้มีการจัดอบรมกิจกรรมด้านจิตอาสาโดยนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3) ด้านความเข้าใจในหลักธรรม ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริม ให้มีการอบรมธรรมะเป็นประจำ การรู้สึกถึงความจริงและความสำคัญของหลักคำสอนหรือหลักธรรมทำให้เราปรารถนาจะประยุกต์ใช้ในชีวิตเราได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1) จิตอาสาด้านเมตตา นักเรียนควรสร้างจิตอาสาและความรู้สึกเอ็นดู สงสารผู้อื่น ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครก็ตามในสถานศึกษาหรือในสังคม เพียงแค่เราเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราก็จะเกิดความคิดปรารถนาดีแก่ผู้นั้น การมีความเมตตาจะทำให้เรามีพลังดึงดูด และคนรอบข้างก็จะเอ็นดูรักใคร่

2) จิตอาสาด้านกรุณา นักเรียนควรสร้างจิตอาสาเข้าไปช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ร้อน ให้รอดพ้นจากความทุกข์ โดยที่ไม่ต้องคิดว่าผู้นั้นจะเป็นคนดีหรือคนไม่ดี เพียงแค่นักเรียนมีจิตต้องการช่วยเหลือ ก็ถือเป็นบุญจากความกรุณา ทำให้นักเรียนมีความอímเอิบใจ และมีความยินดีต่อความสุขของการพ้นจากทุกข์ของผู้นั้น

3) จิตอาสาด้านมุทิตา นักเรียนควรสร้างจิตอาสาด้วยการกระตุ้นตัวเองไม่ให้มีความอิจฉาริษยากัน หากเราวางตัวเองให้ ไร้ซึ่งการอิจฉาริษยา และคอยสนับสนุนให้กำลังใจ

รวมถึงยินดีกับสิ่งดีที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น ก็นำไปสู่การส่งเสริม และสนับสนุน ความสุขหรือความดีนั้นๆ ให้คงอยู่ และเจริญยิ่งขึ้นไป 4) จิตอาสาด้านอุเบกขา นักเรียนควรวางใจนิ่งเฉยต่อการถูกทำร้ายและดูถูกดูหมิ่น ทั้งจากทางกาย วาจา ใจ ความสุขหรือความทุกข์ที่ตนหรือผู้อื่นได้รับเราควรอภัยให้กับความโกรธ ความริษยา นินทาที่ย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา จิตใจเราควรเป็นกลาง สงบนิ่งเฉย เพราะคนทำดีย่อมได้ดี ใครทำชั่วย่อมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- เจริญ ภักดีนิข. (2010). *การจัดการนักศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขวิกฤตการณ์ทางสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์ชวนพิมพ์.
- ดวงทิพย์ อันประสิทธิ์. (2555). *รูปแบบของการขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบางน้ำผึ้งอำเภอบางพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระครูสมุห์อนุกุล อนุวฑฒโน. (2555). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงงาม อำเภอลี้ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธาตุ ปิยธมโม. (2560). *การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนอาสาศรัทธาในสังคมศึกษา การเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.